

DOSSIER

Els nivells educatius de les barcelonines, un gran salt endavant

Marina Subirats. Regidora presidenta de la Comissió d'Educació i Cultura, i presidenta de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona

El primer que cal dir del nivell educatiu de les barcelonines és: felicitats, noies, ho esteu fent d'allò més bé! I no ho dic gratuïtament: de seguida veurem, a través de les xifres, el perquè d'aquesta felicitació. En efecte, allò que crida més l'atenció, en veure l'evolució dels nivells d'estudis de les diverses generacions de dones de Barcelona, és que en molt pocs anys s'ha passat d'una terrible precarietat, amb uns nivells esfereïdors d'analfabetisme, i de primària incompleta, que vol dir saber amb prou feines llegir i escriure, a uns nivells altíssims de titulacions universitàries i a la pràctica desaparició de l'analfabetisme en les generacions joves. Són generacions en les quals les noies han superat els nois en estudis universitaris, i avancen a una velocitat que, si es manté, deixarà molt enrere els nivells educatius dels seus companys.

Això vol dir que en el terreny educatiu s'ha assolit ja la igualtat d'oportunitats? Sí i no, depèn de com es miri. Aquesta és una qüestió complexa, en la qual cal anar amb compte i introduir una colla de matisos. De manera que anirem a pams i mirarem d'esbrinar els diferents aspectes que cal considerar per tal de no avançar unes conclusions precipitades. Cal que quedi constància, però, d'aquest gran salt endavant que han acomplert les dones joves de Barcelona, que indubtablement es deu a unes circumstàncies molt més favorables que en el passat, però que, alhora, quan el comparem amb l'evolució dels estudis masculins, ens mostra també l'esforç, la voluntat i la capacitat de les barcelonines per sortir de la marginació del coneixement en què estàvem immerses i per situar-nos en una posició molt més favorable pel que fa a l'adquisició de cultura i coneixements.

1. El nivell educatiu de les dones de Barcelona

Començarem analitzant els nivells educatius de les dones de Barcelona, per comparació amb els homes. Les dades obtingudes a partir de l'Enquesta Metropolitana per a la població de 18 anys i més —en edats inferiors té poc sentit aquesta comparació, atès que la majoria de la població encara no ha completat la seva educació— ens mostren l'evolució en els darrers anys, de 1995 a 2000 (taula 1).

Si tenim en compte totes les generacions adultes juntes, encara l'any 2000, el nivell educatiu de les barcelonines era inferior al dels barcelonins. Queden ja poques dones analfabetes, però la proporció és superior a la dels homes, com també ho és la de les dones que han assolit únicament el nivell de primària completa o incompleta. A l'altre extrem, hi ha una menor proporció de dones amb estudis de batxillerat i sobretot amb estudis universitaris: el 18,9% del total de dones, per a aquest últim nivell, enfront del 21,9% d'homes. L'evolució entre les dues dates ens indica ja que hi ha una progressió de les

Taula 1.
Nivell d'estudis finalitzats de la població de 18 anys i més, per sexe. Barcelona, evolució 1995-2000

	Dones		Homes	
	1995	2000	1995	2000
Analfabets	2,7	2,7	0,6	0,5
Primària incompleta	16,3	13,5	11,0	8,0
Primària completa, EGB	36,0	36,0	29,4	32,3
FP, cicles formatius	14,8	11,9	17,8	16,9
BUP, ESO	6,4	4,8	8,6	6,7
COU, batxillerat	9,2	12,3	15,5	13,6
Escola universitària	7,0	7,6	5,8	6,3
Facultat, escola tècnica superior	7,6	11,3	11,2	15,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	(1.157)	(1.083)	(950)	(949)

Font: taula extreta de *Les condicions de vida de les dones de Barcelona*, capítol 2 ("El nivell d'estudis"). Monogràfic de l'Enquesta de la Regió de Barcelona 2000. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Taula 2.
Nivells educatius de la població de 18 anys i més segons el sexe i l'edat. Barcelona, 2000

	18-25 anys	26-35 anys	36-45 anys	46-55 anys	56-65 anys	66 anys i més
Dones (%)						
Sense estudis	0,8	1,2	3,3	9,6	25,2	37,2
Estudis primaris	13,6	15,2	30,9	42,3	52,4	48,5
Estudis secundaris	69,7	37,2	34,8	24,4	18,2	11,3
Estudis universitaris	15,9	46,3	30,9	23,7	4,2	2,9
Homes (%)						
Sense estudis	0,7	1,9	1,3	2,0	9,9	30,8
Estudis primaris	15,0	14,3	30,4	40,5	55,9	35,7
Estudis secundaris	75,0	52,2	38,6	29,7	18,0	17,6
Estudis universitaris	9,3	31,7	29,7	27,7	16,1	15,9

Font: *Les condicions de vida de les dones de Barcelona*, capítol 2 ("El nivell d'estudis"), Monogràfic de l'Enquesta de la Regió de Barcelona 2000. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, i elaboració pròpia.

dones, però també dels homes: la millora dels nivells d'estudis es produeix per a ambdós sexes, però la posició global de les dones segueix sent inferior.

Si l'anàlisi s'aturés aquí, conclouríem que el nivell educatiu de les dones és inferior al dels homes, i aquesta conclusió fóra correcta. Ara bé, per entendre les situacions socials sol ser més important veure la dinàmica d'un fenomen que la seva posició puntual, estàtica, en un moment donat. És per això que cal tenir present què és el que succeeix en les diverses generacions, coneixent, com coneixem, les grans diferències generacionals que s'han produït al nostre país, i que afecten molt especialment l'àmbit de l'educació.

Per tal de simplificar la lectura de les xifres, la taula 2 ens dóna els nivells d'estudis agrupats per grans apartats. La informació que ens ofereix és realment interessant perquè ens permet de constatar la gran progressió que hem apuntat al principi d'aquest article. Vegem, sintèticament, allò que posa de manifest:

1. Si comparem, en primer lloc, els nivells educatius d'homes i dones en

les generacions més velles, apareix el baixíssim nivell educatiu de tota la població: un terç no té estudis, és a dir, o és analfabeta o amb prou feines sap llegir, i la gran majoria no ha anat més enllà dels estudis primaris; però a més, les dones es troben encara

¹ Cal tenir present que les diferències de dècimes en els resultats no es poden prendre en compte: l'Enquesta Metropolitana treballa amb un marge d'error proper al 2%, i per tant el valor dels percentatges es mou dins aquest marge d'error. Aquest marge augmenta lleument quan es treballa amb un fragment de la mostra, com succeeix quan analitzem únicament els resultats de Barcelona ciutat. Ara bé, l'haver treballat durant anys amb aquesta mostra m'ha convençut de l'elevat grau d'afinament que aconsegueix, per un seguit de raons que no puc exposar aquí. Per tant, sense poder raonar amb diferències de percentatge inferiors al 2%, podem pensar que fins i tot les petites variacions ens estan

molt per sota dels homes: el 85% de les dones no superen el nivell d'estudis primaris, enfront del 65% dels homes. I, sobretot, les universitàries són gairebé inexistentes: només tres de cada cent dones van aconseguir un títol universitari. No és exagerat dir, doncs, que partim d'uns nivells esfereïdors d'analfabetisme i d'una indigència cultural extremadament penosa, i això malgrat l'esforç que han fet les generacions velles per accedir a l'ensenyament en edats relativament avançades.

2. Un primer salt es fa visible ja per a la generació que l'any 2000 tenia entre 55 i 65 anys: els nivells d'analfabetisme es redueixen, els d'ensenyament mitjà i universitari augmenten, tot i ser encara molt febles. Les diferències entre els nivells masculins i femenins són encara enormes, però tendeixen a reduir-se; però no és fins a la generació que l'any 2000 tenia entre 36 i 45 anys, és a dir, l'educada a partir dels anys seixanta, que els nivells d'homes i dones esdevenen ja comparables, encara que el percentatge de dones sense estudis segueixi sent més del doble que el dels homes.

3. Si seguim desplaçant-nos cap a l'esquerra de la taula 2, és a dir, si considerem les generacions més joves, aquesta evolució es fa cada vegada més patent. La generació següent, que l'any 2000 tenia entre 26 i 35 anys, és la que permet de comparar millor el que passa. En efecte, en aquest tram d'edat la majoria de la població ha completat ja els seus estudis, i el retrat que n'obtenim és per tant gairebé definitiu. El percentatge d'homes i dones sense estudis gairebé s'ha igualat¹ però les dones han fet un salt considerable en els estudis universitaris, de manera que l'any 2000 un 46% d'aquesta generació havia assolit una titulació superior, superant en 14 punts els seus companys de la mateixa edat. Sabem, per altres estudis, que els homes tarden més a acabar les carreres universitàries, i també que hi ha més dones que fan estudis superiors de cicle més curt; és possible, doncs, que les titulacions finals d'unes i altres estiguin més anivellades, però de moment queda ben clar l'avantatge femení en els estudis superiors.

4. I en la generació més jove, la tendència es manté: fins als 25 anys, més noies han completat estudis universitaris. Molts nois i noies segueixen encara estudiant, i només d'aquí a uns anys podrem constatar si es manté l'avantatge comparatiu; però de moment tot fa pensar que efectivament les noies segueixen anant molt per davant dels nois en l'obtenció de titulacions superiors i en l'adquisició d'alts nivells d'estudis.

Hi ha encara una altra pregunta que cal que ens fem: aquests nivells educatius tan elevats de les dones joves de Barcelona són específics de la ciutat o bé segueixen una trajectòria comuna respecte del territori que ens envolta? La taula 3 ens dona elements per respondre aquest interrogant.

Doncs bé, la comparació entre el nivell educatiu de les dones joves de la ciutat de Barcelona i de la resta de la província ens mostra a bastament l'avantatge de la ciutat: si bé l'analfabetisme gairebé ha desaparegut a tot arreu, fora de la ciutat de Barcelona es manté un percentatge molt més elevat de dones que només han fet estudis primaris i, en canvi, el de les que han obtingut títols universitaris cau a menys de la meitat! Així doncs, malgrat que els nivells educatius femenins han millorat enormement a tot arreu, en comparació amb el passat l'empenta que mostren a la ciutat de Barcelona és excepcional en relació amb el seu entorn. Això es deu a la composició per classes socials dels diversos territoris, és a dir, a la concentració

Taula 3.
Nivells educatius de les dones de 26 a 35 anys. Barcelona i resta de la província, 2000

	Barcelona (%)	Reste de la província(%)
Sense estudis	1,2	1,7
Estudis primaris	15,2	36,7
Estudis secundaris	37,2	41,1
Estudis universitaris	46,3	20,5

Font: Enquesta de la Regió de Barcelona 2000. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, i elaboració pròpia.

de la nova classe mitjana, la que té nivells educatius més elevats, a la ciutat, i probablement també a una modernització, més avançada en el temps, de les mentalitats a la ciutat de Barcelona, en comparació amb la resta del territori. És possible que, en el futur, aquestes característiques es vagin modificant, si tenim present que l'enquesta mateixa ens mostra tendències centrífugues dels grups més cultes i benestants en relació amb el centre urbà d'aquesta regió metropolitana. De moment, però, tot tendeix a indicar que és sobretot a la ciutat de Barcelona on s'ha produït un augment dels nivells educatius de les dones que no dubtaria a qualificar d'espectacular.

Així doncs, l'embranchada de les barcelonines es fa ben visible: des de posicions molt inferiors quant als nivells d'estudis, han començat a estudiar, han agafat empenta, han igualat les seves posicions en comparació amb els homes i els han passat al davant netament. I això ha passat per moltes raons, entre les quals destacaria que l'educació s'ha presentat com la possibilitat més clara d'obtenir una feina, uns ingressos, una autonomia personal que les dones joves estan vivint com una condició indispensable.

Ara bé: què estudien les noies? Quines són les seves eleccions? Quin és el valor econòmic que es dona als seus estudis? Fins a on el món educatiu té en compte les necessitats, els gustos, els valors, les aportacions de les dones? Heus aquí encara un conjunt de qüestions que ens cal esbrinar, per tal d'obtenir un retrat complet de la situació actual.

2. L'accés als estudis i les opcions de nois i noies

A Barcelona, l'accés als estudis ja no presenta cap dificultat per a les noies. Les xifres de la matrícula per al curs 2000-2001 ens mostren els percentatges d'alumnat d'un i altre sexe a cada nivell educatiu; les diferències que s'estableixen són prou

interessants i val la pena que ens hi aturem. A l'educació infantil, primària i secundària s'observa una petita diferència a favor dels nois, que no prové de cap discriminació, sinó del fet, prou conegut, del major nombre de nens que neixen (taula 4).

A partir del batxillerat i els cicles formatius, en canvi, comencen a aparèixer diferències que tenen un

Taula 4.
Alumnat matriculat. Barcelona, curs 2000-2001

	Noies		Nois		Total	
	n	%	n	%	n	%
Educació infantil	23.096	48	24.705	52	47.801	100
Educació primària	35.378	49	37.382	51	72.760	100
Educació secundària obligatòria	26.796	48	28.466	52	55.262	100
Batxillerat	15.558	53	13.938	47	29.496	100
Cicles formatius de grau mitjà	2.455	35	4.524	65	6.979	100
Cicles formatius de grau superior	5.670	45	7.071	55	12.741	100

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Curs 2000-2001.

Taula 5.
Alumnat avaluat i aprovat en les diverses modalitats del batxillerat. Barcelona,
curs 1999-2000

	Noies		Nois		Total	
Arts						
Avaluats/des	247 (74 %)	4 %	87 (26 %)	2 %	334 (100 %)	3 %
Aprovats/des	167 (75 %)	4 %	56 (25 %)	2 %	223 (100 %)	3 %
Ciències de la Natura i de la Salut						
Avaluats/des	2.219 (59 %)	35 %	1.570 (41 %)	29 %	3.789 (100 %)	32 %
Aprovats/des	1.663 (60 %)	36 %	1.090 (40 %)	30 %	2.753 (100 %)	33 %
Humanitats i Ciències Socials						
Avaluats/des	3.434 (63 %)	55 %	2.028 (37 %)	37 %	5.462 (100 %)	47 %
Aprovats/des	2.563 (65 %)	55 %	1.380 (35 %)	38 %	3.943 (100 %)	47 %
Tecnologia						
Avaluats/des	377 (18 %)	6 %	1.729 (82 %)	32 %	2.106 (100 %)	18 %
Aprovats/des	280 (20 %)	6 %	1.154 (80 %)	31 %	1.434 (100 %)	17 %
TOTAL						
Avaluats/des	6.277 (54 %)	100 %	5.414 (46 %)	100 %	11.691 (100 %)	100 %
Aprovats/des	4.673 (56 %)	100 %	3.680 (44 %)	100 %	8.353 (100 %)	100 %

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Curs 2000-2001.

altre sentit: les eleccions d'estudis de nois i noies no són ben bé les mateixes. Les noies es dirigeixen més al batxillerat, i dins del batxillerat, són més nombroses a les modalitats d'Arts, Ciències de la natura i la salut i Humanitats. Els nois, en canvi, són més proclius a fer els cicles formatius, especialment els de grau mitjà, i són més nombrosos que les noies en el batxillerat tecnològic (taula 5).

Però és sobretot en l'elecció d'estudis professionals on podem observar encara un fort biaix de gènere. En efecte, apareix aquí una divisió molt marcada entre famílies professionals femenines i masculines, seguint uns models encara força tradicionals: els estudis professionals d'imatge personal i de sanitat són majoritàriament femenins, en percentatges molt elevats; els de manteniment de vehicles autopropulsats, electricitat i electrònica, fabricació

mecànica, fusta i mobles, manteniment i serveis a la producció, activitats agràries, són, tant en el nivell mitjà com superior, aclaparadorament masculins. És a dir, es manté la vella divisió del treball: tot allò que té un caràcter més tècnic és percebut encara com a impropri per a les noies, que queden en certa manera relegades a unes poques especialitats professionals, sovint amb escasses sortides al mercat de treball (taules 6 i 7).

Evidentment, la tria d'estudis correspon a eleccions personals, i si les noies no escullen estudis tècnics és probablement perquè no els interessen prou. Aquí tenim també la raó de la seva anada molt més massiva cap a la univer-

Taula 6.
Alumnat matriculat als cicles formatius de grau mitjà, per famílies professionals i sexe. Barcelona, curs 2000-2001

	Noies		Nois		Total	
Activitats marítimopesqueres	0		0		0	
Administració	645 (60 %)	26 %	432 (40 %)	10 %	1.077 (100 %)	15 %
Arts gràfiques	51 (27 %)	2 %	135 (73 %)	3 %	186 (100 %)	3 %
Manteniment de vehicles autopropulsats	21 (2 %)	1 %	928 (98 %)	21 %	949 (100 %)	14 %
Comerç i màrqueting	137 (45 %)	6 %	170 (55 %)	4 %	307 (100 %)	4 %
Edificació i obra civil	0		0		0	
Electricitat i electrònica	30 (2 %)	1 %	1.214 (98 %)	27 %	1.244 (100 %)	18 %
Fabricació mecànica	20 (5 %)	1 %	363 (95 %)	8 %	383 (100 %)	5 %
Fusta i moble	12 (7 %)	0 %	151 (93 %)	3 %	163 (100 %)	2 %
Hoteleria i turisme	163 (29 %)	7 %	400 (71 %)	9 %	563 (100 %)	8 %
Imatge personal	378 (97 %)	15 %	11 (3 %)	0 %	389 (100 %)	6 %
Indústries alimentàries	4 (33 %)	0 %	8 (67 %)	0 %	12 (100 %)	0 %
Manteniment i serveis a la producció	0 (0 %)	0 %	317 (100 %)	7 %	317 (100 %)	5 %
Química	49 (54 %)	2 %	42 (46 %)	1 %	91 (100 %)	1 %
Sanitat	824 (87 %)	34 %	128 (13 %)	3 %	952 (100 %)	14 %
Tèxtil, confecció i pell	14 (100 %)	1 %	0	0 %	14 (100 %)	0 %
Activitats agràries	39 (26 %)	2 %	110 (74 %)	2 %	149 (100 %)	2 %
Activitats físiques i esportives	15 (34 %)	1 %	29 (66 %)	1 %	44 (100 %)	1 %
Comunicació, imatge i so	53 (38 %)	2 %	86 (62 %)	2 %	139 (100 %)	2 %
Total	2.455 (35 %)	100 %	4.524 (65 %)	100 %	6.979 (100 %)	100 %

² Els intents per destruir la imatge masculina de la tècnica es van iniciar ja a l'Anglaterra dels anys vuitanta a través d'un conjunt de programes que establien diverses estratègies de canvi, entre els quals hi havia les tutories a l'hora d'elecció d'estudis. També s'ha intentat alguna cosa semblant al nostre país, especialment a la Universitat Politècnica de Catalunya, que fa anys disposa d'un programa en aquest sentit. Indubtablement aquests programes han tingut efectes, sobretot en l'àmbit universitari, però, com mostren les xifres, som encara molt lluny d'una normalitat en l'accés de les noies a les professions tècniques.

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Curs 2000-2001.

sitat, opció que aparentment els dona un nivell més elevat però que alhora reflecteix la manca d'adequació de la formació professional als seus interessos. Però sobretot, allò que posen de manifest aquestes dades és que culturalment encara no està obert el camí de la tècnica per a les dones; el fet que les noies no es dirigeixin cap a aquestes opcions mostra que, malgrat alguns intents que s'han fet per eliminar l'antinòmia tradicional entre feminitat i tècnica, aquesta segueix vigent: ni l'escola ha estat capaç d'apropar la tècnica a les nenes sota una forma que els sigui adient,² ni la societat ha evolucionat prou per deixar de transmetre els estereotips de gènere, i per tant la inadequació de determinades professions als individus d'un o altre sexe.

Aquesta transmissió d'estereotips segueix actuant de forma negativa per a les noves generacions, però sobretot per a les noies, que, sense ser-ne conscients, es tanquen algunes de les possibilitats més prometedores del mercat de treball. De fet, l'atur femení segueix sent més elevat que el masculí i els salaris percebuts per les dones, inferiors als masculins. Entre les diverses

causes d'aquests fenòmens cal citar el tipus d'eleccions professionals de les noies, que sovint les condueixen cap a estudis poc valorats al mercat de treball i cap a opcions tradicionalment femenines que sempre han rebut remuneracions baixes.

3. L'educació, transmissora d'una cultura androcèntrica

Hem considerat, fins aquí, les transformacions de l'educació que han permès l'accés de les dones, en un nombre creixent, als estudis mitjans i superiors, i, en conseqüència, a tenir moltes més possibilitats que en el passat d'arribar a llocs de treball ben remunerats i a desenvolupar activitats de relleu dins de la societat. Cal tenir present, però, que el valor de l'educació no és únicament de facilitar l'entrada al mercat de treball, és a dir, d'arribar a tenir un títol i uns coneixements que porten a poder actuar en la vida professional. L'educació és també el procés de transmissió de cultura, i, per tant, d'aquelles normes, hàbits, actituds, ideologies, coneixements, etc., que van modelant la personalitat dels éssers humans i els van creant una forma d'estar en el món i de prendre-hi posicions.

En aquest sentit, els continguts i valors transmesos en el procés educatiu tenen gran importància, i actuen en les persones joves de forma que potencien la cultura adquirida a través de la família o la neguen, que confereixen autoestima i seguretat en un mateix o la neguen. A través del procés educatiu, cada nova generació aprèn allò que la societat espera d'ella i allò que ella espera de la societat i, per tant, es posiciona en relació amb el seu propi futur.

I en aquest aspecte, tot i que es pot dir que el sistema educatiu ha canviat una mica, encara no n'hi ha prou. El sistema educatiu transmet cultura, i la cultura en la qual ens han educat ha estat profundament androcèntrica, és a dir, centrada en la figura masculina i en la importància del que fan els homes. Aquest tret suposa, paral·lelament, la negació, marginalitat i ocultació de la figura femenina i de les accions que a cada societat són considerades com a pròpies de les dones. Atesa aquesta característica, la cultura androcèntrica tendeix a potenciar, valorar i posar en primer terme tot allò que és masculí, mentre que allò que és femení passa desapercbut o és ridiculitzat.

El mateix sistema educatiu va ser concebut des d'una mentalitat androcèntrica, que és encara visible en les seves versions més actuals. Els llibres de text silencien les figures femenines, les aportacions de les dones a la cultura, els àmbits de treball familiar que aquestes han ocupat tradicionalment. El tracte a nois i noies, per part del professorat, no és el mateix: a les nenes se'ls parla menys, es valoren menys els seus èxits, etc. Hi ha una literatura molt ampla, tant al nostre país com internacionalment, sobre aquestes característiques de la cultura escolar, i per això no m'hi referiré aquí en detall. Cal només insistir en el fet que el caràcter androcèntric de la cultura no és conscient per als individus, sinó que apareix com la normalitat mateixa. Per tant, no es pot considerar que la transmissió de l'androcentrisme correspongui a una voluntat sexista: homes i dones hi són proclius si no duen a terme una anàlisi detallada de la manera com parlen, d'allò que diuen i, en el cas de l'escola, dels materials que fan servir, etc. Allò que fem és transmetre una cultura heretada, i és impossible que cada persona sotmeti a

Taula 7.
Alumnat matriculat als cicles formatius de grau superior, per famílies profession-
als i sexe. Barcelona, curs 2000-2001

	Noies		Nois		Total	
Activitats maritimopesqueres	0		0		0	
Administració	1.114	20 %	547	8 %	1.661	13 %
	(67 %)		(33 %)		(100 %)	
Arts gràfiques	70	1 %	51	1 %	121	1 %
	(58 %)		(42 %)		(100 %)	
Manteniment de vehicles autopropulsats	3	0 %	373	5 %	376	3 %
	(1 %)		(99 %)		(100 %)	
Comerç i màrqueting	343	6 %	278	4 %	621	5 %
	(55 %)		(45 %)		(100 %)	
Comunicació, imatge i so	351	6 %	653	9 %	1.004	8 %
	(35 %)		(65 %)		(100 %)	
Edificació i obra civil	106	2 %	319	5 %	425	3 %
	(25 %)		(75 %)		(100 %)	
Electricitat i electrònica	135	2 %	1.489	21 %	1.624	13 %
	(8 %)		(92 %)		(100 %)	
Fabricació mecànica	59	1 %	406	6 %	465	4 %
	(13 %)		(87 %)		(100 %)	
Fusta i moble	6	0 %	25	0 %	31	0 %
	(19 %)		(81 %)		(100 %)	
Hoteleria i turisme	334	6 %	153	2 %	487	4 %
	(69 %)		(31 %)		(100 %)	
Imatge personal	158	3 %	11	0 %	169	1 %
	(93 %)		(7 %)		(100 %)	
Indústries alimentàries	31	1 %	24	0 %	55	0 %
	(56 %)		(44 %)		(100 %)	
Informàtica	330	6 %	1.730	24 %	2.060	16 %
	(16 %)		(84 %)		(100 %)	
Manteniment i serveis a la producció	3	0 %	170	2 %	173	1 %
	(2 %)		(98 %)		(100 %)	
Química	168	3 %	144	2 %	312	2 %
	(54 %)		(46 %)		(100 %)	
Sanitat	980	17 %	309	4 %	1.289	10 %
	(76 %)		(24 %)		(100 %)	
Tèxtil, confecció i pell	0		0		0	
Activitats agràries	0		0		0	
Serveis socioculturals	1.366	24 %	150	2 %	1.516	12 %
	(90 %)		(10 %)		(100 %)	
Activitats físiques i esportives	113	2 %	239	3 %	352	3 %
	(32 %)		(68 %)		(100 %)	
Total	5.670	100 %	7.071	100 %	12.741	100 %
	(45 %)		(55 %)		(100 %)	

Font: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Curs 2000-2001.

crítica tots els fonaments d'aquesta cultura per tal de modificar-los.

Cal admetre, doncs, que el canvi cultural, l'eliminació dels aspectes androcèntrics, que per definició són també sexistes, de la pràctica escolar, no és gens fàcil. Al nostre país s'ha treballat bastant per crear instruments de canvi i per aconseguir una escola coeducativa, entesa com una escola en la qual no solament convisquin noies i nois, sinó que hagi eliminat també la transmissió dels estereotips de gènere. La realitat és que, malgrat que fa uns vint anys que es va iniciar aquest moviment, s'ha avançat ben poc.

Així doncs, no podem pas pensar que ens trobem ja en un sistema educatiu que ha eliminat el sexisme i que ofereix a nois i noies les mateixes oportunitats, o que serveix de la mateixa manera per a la transmissió dels elements culturals tradicionalment masculins o femenins. Coneixements tan fonamentals com la forma correcta d'alimentar-se o de preparar els aliments, d'ocupar-se de les criatures petites o de les persones ancianes, de saber com actuar adequadament en els àmbits afectiu i sexual, per exemple, no estan encara ben integrats en el sistema edu-

catiu, no perquè no es reconegui la seva importància, sinó perquè són percebuts com a “coses de dones” i en conseqüència considerats poc dignes de fer-ne objecte de l'ensenyament escolar. Aquesta exclusió de coneixements fonamentals actua d'una manera especialment negativa damunt les noies, que ara tendeixen a rebutjar també aquests sabers perquè senten que les devaluen; però alhora, repercuteixen negativament damunt els nois que, en el tipus de societat en què vivim, cada dia necessiten més poder també ser autònoms en la seva vida privada.

Cal fer esment de tot aquest aspecte cultural perquè altrament sembla que tots els objectius han estat ja aconseguits: l'equiparació numèrica a les escoles dels nois i les noies, la brillantor amb què les generacions recents de barcelonines han avançat en els estudis universitaris deixant fins i tot enrere els seus companys, ens pot portar a creure que la coeducació és ja un fet. Més encara, comença a circular la idea que l'escola beneficia especialment les noies, pel fet que els seus resultats acadèmics són ara, en conjunt, superiors als dels seus companys. L'explicació és ben bé una altra, al meu entendre: és el que podríem anomenar la síndrome de la ventafocs. Precisament per la seva posició marginal, malgrat la seva capacitat, les noies fan un esforç superior en l'àmbit educatiu al que fan els nois. I això els dona bons resultats almenys des del punt de vista acadèmic; des d'altres punts de vista, com el dels llocs de treball, els ingressos o la notorietat social, el reconeixement a què arriben, ara per ara, és encara molt limitat, i per sota del que obtenen, amb menys esforç, els seus companys.

Tot ens mostra, doncs, que el sistema educatiu ha canviat en un sentit: actualment accepta, d'una manera molt més àmplia que en el passat, la presència de les dones. Però considerant-les sempre com a individus, no com a éssers portadors també d'una cultura pròpia, una cultura de gènere creada al llarg de la història. Per dir-ho ras i curt: l'escola, el sistema educatiu, segueix sent un àmbit pensat per als homes, en el qual les dones han estat admeses, avui ja sense exclusions, però sense que tinguin dret a modificar-hi gran cosa.

És encara més admirable, doncs, que en un territori tan hostil, les dones avancin tan decididament i amb tanta rapidesa, i que hagin demostrat que no hi ha cap antagonisme entre dona i saber, i dona i ciència, sinó ben al contrari, una gran afinitat i una profunda entesa. Que avui, en les generacions joves, siguin sobretot les dones les que llegeixen ens mostra que som en un moment excel·lent d'impuls, de serietat i de creativitat d'aquesta meitat de la humanitat, o, d'una manera menys grandiloqüent, d'aquesta meitat de la nostra ciutat.